

2007 04 11

Till
Registrator Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över den nationella psykiatrisamordnarens betänkande *Ambition och ansvar- nationell strategi för utveckling av samhällets insatser till personer med psykiska sjukdomar och funktionshinder (SOU 2006:100)* samt *Vård och stöd till psykiskt störda lagöverträdare.*

Föreningen Sveriges Socialchefer, FSS, ser det som mycket angeläget och glädjande att det nu tas ett nytt samlat grepp när det gäller insatser för personer med psykisk sjukdom och funktionshinder.

FSS kan konstatera att det här handlar om en eftersatt grupp som inte, av olika skäl, får det stöd och de insatser som de har rätt till. Detta satt i ett sammanhang där allt fler personer söker primärvården för olika former av psykisk ohälsa och där också psykiatrin upplever ett ökat tryck gör att man kan se tydligt behov av samordnade och utvecklade insatser.

FSS delar psykiatrisamordnarens uppfattning att rehabiliteringsperspektivet och arbetslinjen har kommit att stå i bakgrunden till förmån för vård- och omsorgsperspektivet. Detta speciellt när det gäller yngre personer.

Förändringen av den psykiatriska vården med den kraftiga minskningen av slutenvårdsplatser och utslussning av personer till olika former av eget boende har gjort att fokus på arbetslinjen blivit allt viktigare. Den enskilde kan ha en hur bra boendelösning som helst om man inte har arbete eller sysselsättning att regelbundet gå till så blir totallösningen ändå inte bra.

Föreningen Sveriges Socialchefer vill ändå starkt betona att det inte är så att psykisk problematik löses genom arbete. Det är kombinationen psykiatriska, psykologiska, medicinska och sociala insatser som måste till.

FSS delar psykiatrisamordnarens uppfattning att det behövs en nationells plan för psykisk hälsa som måste tas fram i bred samverkan mellan olika aktörer i samhället. Föreningen Sveriges Socialchefer är naturligtvis positiv till att medverka i ett sådant arbete.

Det är bra att, som psykiatrisamordningen föreslår, riksdagen antar fyra övergripande mål om bostad, arbete, delaktighet samt vård och stöd och anger en tydlig inriktning för utvecklingsarbetet. Det är också bra som betonas att det krävs ett långsiktigt och kontinuerligt engagemang från den statliga nivån även om ansvaret för utvecklingsarbetet ska ligga hos de olika aktörerna.

FSS menar att det är nödvändigt att ta ett samlat grepp kring boendefrågorna i form av ökad tillgång på flexibla och individanpassade boendelösningar. Dessa behöver kompletteras som också föreslås med ett ökat antal bostäder med särskild service som är bemannade av personal med hög kompetens. Det kan också finnas skäl till att inrätta boende inom ramen för en specialiserad verksamhet, i nära samverkan mellan kommunen och landstinget, för personer där samhällsskyddsaspekten överordnas autonomiaspekten. Dessa lösningar måste i så fall enligt FSS mening vara tidsbegränsade och underordnade en regelbunden omprövning. FSS stödjer förslaget om att kommunens skyldighet att erbjuda boendestöd införs i socialtjänstlagen.

Psykiatrisamordningen föreslår en ny lag om aktivitetsstöd för personer som inte fyllt 30 år och som har beviljats aktivitetsersättning på grund av psykisk ohälsa. Lagen ska innehålla en överklagningsbar aktivitetsgaranti. Tanken är också att försäkringskassan ska erbjuda en koordinator som har att initierar och driva rehabiliteringsprocessen. Förslaget innefattar också att en aktivitetsplan upprättas och att ett särskilt aktivitetsstöd kan utgå. FSS anser att det bra att ta detta samlade grepp kring sysselsättningsfrågorna för yngre personer med psykisk ohälsa och att förslaget innebär krav på att gå från ord till mer av praktisk handling.

Det är också bra som föreslås att öka utbudet genom vidareutveckla möjligheter för drift av alternativ och kompletterande sysselsättningsverksamhet som Fontänhus, sociala kooperativ och brukarorganiserad verksamhet. FSS stödjer förslaget att staten ska svara för hälften av kommunernas kostnader för driften i dessa fall.

Det kan troligen också vara nödvändigt att tillskapa, som föreslås 2000 trygghets- och utvecklingsanställningar öronmärkta för personer med psyksikt funktionshinder för att återupprätta arbetslinjen för denna grupp.

Det är mycket bra enligt FSS mening att personer med psykiska funktionshinder, som tillhör LSS´ personkrets ska ha rätt till daglig verksamhet om deras behov av meningsfull sysselsättning inte kan tillgodoses på annat sätt. FSS vill uttrycka en viss oro för att överlämnandet av denna fråga till Assistansutredningen kan göra att en lösning drar ut på tiden.

Människor med psykisk problematik har många gånger betydande merutgifter på grund av sitt funktionshinder. Av den anledningen så stödjer FSS psykiatrisamordningens förslag om ändring i lagen 1998:703 om handikappersättning och vårdbidrag så att vissa grupper med psykiskt funktionshinder ska ha rätt till handikappersättning.

Föreningen Sveriges Socialchefer ser med tillfredsställelse på förslaget om att hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens insatser för människor med psykiska sjukdomar och psykiska funktionshinder förstärkts genom ett riktat statsbidrag om 800 miljoner per år under 2009-2015.

Likaså anser FSS att psykiatrisamordningen föreslag om en forskningssatsning om 100 miljoner per år under en sjuårsperiod är bra. Föreningen Sveriges Socialchefer vill i det här sammanhanget lyfta fram det långsiktiga behovet av en betydande satsning av forskningsmedel inom socialtjänstområdet. Här behövs någon form av ny ”Dagmaröverenskommelse” mellan staten, kommunerna och kommunerna för trygga långsiktiga forskningsmedel till socialtjänstområdet.

Det är mycket bra som psykiatrisamordningen föreslår att brukar- och anhörignätverk ska ges en central roll i utvecklingen av samhällets insatser till personer med psykiska sjukdomar och psykiska funktionshinder. Vi måste sluta att bara prata om brukarinflytande och omvandla det till att skapa faktiska möjligheter till detta. Utbildningar i bemötande, etik där brukarrepresentanter medverkar är en bra form. Det är också bra att lägga ett nationellt ansvar på Socialstyrelsen för stöd till metodutveckling och implementering av olika strategier för brukarinflytande.

Förslagen om två likalydande bestämmelser i socialtjänstlagen respektive hälso- och sjukvårdslagen om en skyldighet för kommunerna och landstingen att tillsammans upprätta en individuell plan för att den enskilde ska få sina behov av hälso- och sjukvård och socialtjänst tillgodosedda är bra.

Förslaget om en nollvision som innebär att ingen med psykisk ohälsa som aktualiserats hos kommunen eller landstinget ska skada sig själv eller annan, eller ta sitt eget liv eller annans liv på grund av att han eller hon avvisats eller tappats bort av vården är en VIKTIG ambition. Den förutsätter att det i varje kommun och landsting finns en organisation, rutiner och kompetens som säkerställer att personer med psykiska funktionshinder, personer med psykisk sjukdom och missbruk, samt barn och unga med, eller risk för psykisk ohälsa får sina behov tillgodosedda på ett bra sätt.

En annan nödvändig förutsättning som också psykiatrisamordningen lyfter fram är att strukturer för implementering av evidensbaserade metoder utvecklas i alla kommuner och landsting. Här är det viktigt som föreslås att Socialstyrelsen, tillsammans med andra berörda, får ett ansvar att ta fram ett program som innehåller kunskapsbasen för de psykiatriska och sociala insatser som är verksamma inom området psykisk hälsa, viktiga principer för vad som är bra vård och stöd, vad som ingår i chefsuppdraget på olika nivåer, samt grundläggande strategier för samarbete.

Föreningen Sveriges Socialchefer gör samma bedömning som psykiatrisamordningen att antalet slutenvårdsplatser i landet ligger på en alltför låg nivå och måste utökas så att när behov uppstår det ska finnas en slutenvårdsplats tillgänglig. Det är en nödvändig förutsättning för att öppenvården ska kunna fungera på ett tillfredsställande sätt.

FSS delar psykiatrisamordningens bedömning att lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård måste bli föremål för en översyn. måste bli föremål för en översyn. Det är också bra att Socialstyrelsen får i uppdrag att skapa en utvecklingsplan för hur tvångsvården ska bedrivas med sikte på att minska antalet tvångsåtgärder.

Det är också, enligt FSS mening, ett intressant förslag som läggs om en ansvarsgaranti som kommunen och landstinget kommer överens om, för att säkerställa att planering och genomförande av vård – och stödinsatser, som innebär att den huvudman som identifierat en person med psykisk sjukdom och missbruk ska se till att en planering startar inom en vecka. Det är angeläget att poängtera vikten av att behandling för psykisk sjukdom och missbruk inleds omgående och behandlas samordnad och samtidigt i enlighet med det som psykiatrisamordnaren presenterar i tio-punkts programmet.

Föreningen Sveriges Socialchefer delar bedömningen att tillgången på personal med rätt kompetens för verksamheten är avgörande för att arbetet inom psykiatriområdet ska fungera.

Det är viktigt som föreslås med en gemensam satsning från kommuner och landsting gentemot utbildningsanordnare som universitet och högskolor för att trygga och få till stånd vidareutbildningar med hög kvalitet Ge psykologer, kuratorer och sjuksköterskor i både primärvård och psykiatri möjlighet att vidareutbilda sig så att de kan vara med och diagnostisera och behandla den ökande psykiska ohälsan.

Det är också bra att åtgärder vidtas för att stimulera fler läkare att vidareutbilda sig inom det psykiatriska området. Idag är det en uppenbar brist på psykiatriker som gör att människor med en omfattande psykisk problematik inte får tillgång till läkare med rätt kompetens.

FSS ser det som mycket angeläget och viktigt att man lyfter fram behovet av en sammanhållen modell för tidiga insatser för barn och ungdom på nationell nivå. Modellen som föreslås innebär att basverksamheten för barn och ungdomar samorganiserar, samlokaliseras och samarbetar i en familjehälsa respektive ungdomshälsa med den specialiserade psykiatri som handledare och stöd. Det är enligt Föreningen Sveriges Socialchefer mening viktigt att man har fokus på hälsoperspektivet i arbetet med barn och unga. Det är också angeläget att kommunerna i samverkan med landstinget utvecklar modeller för arbete med tidiga insatser för barn och ungdom utifrån lokala organisationer och förutsättningar.

Det är också bra att psykiatrisamordningen uppmärksammar behovet av stöd till närstående och lyfter fram behovet av rutiner i all hälso- och sjukvård för att tillgodose behovet av information och stöd till barn och syskon till personer med psykisk sjukdom.

Föreningen Sveriges Socialchefer beklagar att insatser för människor med annan etnisk och kulturell bakgrund med psykisk sjukdom eller annan psykiatrisk problematik inte uppmärksammas särskilt. Många av dessa människor söker primärvården för en lång rad fysiska åkommor som symptom på underliggande psykisk problematik som har sin grund många gånger i traumatiska upplevelser i samband med krig eller andra katastrofer. Dessa människor får inte en adekvat vård för sin problematik som många gånger förstärks genom felbehandling och det medför dessutom stora kostnader för primärvård och sjukvård.

De föreslagna ekonomiska medlen om drygt 1200 miljoner kronor per år under perioden 2009-2015 plus kostnader på 430 miljoner för vård och stöd till psykiskt sjuka lagöverträdare och tillkommande kostnader för satsningar inom området barn och ungdomar som riksdagen beslutat om våren 2006 kan förefalla som en mycket stor och omfattande satsning. Satt i ljuset av att gruppen människor med psykiatrisk problematik har fått stå tillbaka i förhållande till bland annat ÄDEL reformen och när det gäller möjlighet till insatser enligt LSS, så är den här satsningen snarare i underkant.

Det handlar i grunden, enligt Föreningen Sveriges Socialchefer, om att äntligen på allvar lyfta fram människor med psykisk sjukdom och psykiatrisk problematik och deras behov och att ge dem de insatser och det bemötande som ett samhälle vilande på humanismens grund för länge sedan borde ha genomfört. För att detta ska bli en verklighet krävs att samhället avsätter erforderliga resurser.

För Föreningen Sveriges Socialchefer

Per-Olof Forsblom
ordförande